

Zondag 22 oktober 2017
OSG Kortenhoef

Gemeente van onze Heer,

De afgelopen weken hebben wij ons, of we dat nu leuk vinden of niet, op allerlei manieren beziggehouden met vragen van seksueel misbruik, zwijgen, schaamte, schuld en langdurig gebukt gaan onder de last van niet begrepen te worden. Velen hebben in hun leven moeten boeten voor wat hen was aangedaan, anderen hebben gezwegen en het diep weggestopt, of zij hebben een deel van de zg. schuld bij zichzelf gelegd. 'Me too', het geldt helaas ook voor mij. En alsof de kurk van de fles is gesprongen, de verhalen moeten eruit, ze moeten gedeeld, gehoord, gezien. Opdat wij worden gehoord en gezien, opdat elk mens, die gebukt gaat onder een last en het zichzelf ook nog aanrekent, wordt gehoord en gezien. Zien en gezien worden is een rode draad die door het evangelieverhaal van vandaag loopt.

Binnen de wereld van het contextuele pastoraat is 'gezien worden' essentieel voor de verwerking van ervaringen in heden en verleden. Contextueel wordt dit pastoraat genoemd, omdat hierin de mens centraal staat in zijn of haar context, familie, positie in het gezin en de veelal complexe verhoudingen van onderling geven en nemen. Steeds keren deze vragen terug: wie heeft gezien wat jij hebt bijgedragen? Voor wie deed je dat of wie wilde je beschermen? Wie heeft het gewaardeerd, of niet? *Wat niet is gezien telt niet*. En dan kan het ook voortwoekeren als belemmerende factor in het eigen leven. Dat is nu juist wat er gebeurt als we spreken over misbruik, de daar dikwijls op volgende ontkenning van de buitenwereld en gevoelens van schaamte en schuld bij het slachtoffer, die immers nergens terecht kan met haar verhaal. Wat niet is gezien telt niet. En als het wel is gezien, wie komt er te hulp?

Dit zijn enkele inleidende gedachten om meer reliëf te geven aan het evangelieverhaal dat vanochtend centraal staat. We moeten wel even loskomen van een letterlijke opvatting van de tekst. Het gaat niet over iemand met polio! Wel over een mens, die zozeer gebukt gaat onder een last, dat hij of zij niet meer op eigen benen kan staan. We kennen de uitdrukking wel, dat bepaalde gebeurtenissen je kunnen verlammen. Je kunt ook verlamd raken van schrik. Wanneer er in je leven iets traumatisch heeft plaatsgevonden, dan kan dit verlamdend werken op je persoonlijke ontwikkeling, op je toekomstverwachtingen en het kan schadelijk zijn voor je vertrouwen in anderen. Zo zie ik de verlamde uit het verhaal, liggend op een bed, d.w.z. hij ligt bij de pakken neer. Zijn bed is zijn niet-te-dragen last.

We spreken bijna als vanzelf in de 'hij'-vorm, merk ik. Zo is het verhaal aan ons verteld. Maar laten we het eens omdraaien: dan komt de verlamde als een 'zij' het verhaal binnen. Zij ziet het niet meer zitten en is erbij gaan liggen. Geen vertrouwen meer in wie dan ook. Maar ze blijkt waardevolle anderen in haar omgeving te hebben, die wel vertrouwen hebben: in de op mensen gerichte gaven van rabbi Jezus, in verandering, in heling, in weer op de been komen. Plaatsvervangend hebben zij hun vertrouwen gestalte gegeven door de verlamde met al haar onvermogen naar deze Jezus te brengen. Met de hebaïserende uitdrukking 'en zie' worden we bij deze opmerkelijke actie bepaald. En zie: er gaat iets gebeuren. Wat er gebeurt is dit: Jezus ziet. Hij ziet, hij doorziet en hij begrijpt. Hij ziet hun vertrouwen in hem begrijpt de verlamde die niet op eigen benen kan staan. Zij zijn de eerste helpers, zij zijn de betrouwbare derden in de wereld van het contextuele pastoraat. Je zou kunnen zeggen: zij zijn de crisisopvang, die de eerste stap zetten naar heling van een mens in hun nabijheid.

Vat moed, kind, krijgt ze te horen. Ze mag moed putten uit het vertrouwen van haar helpers om haar situatie onder ogen te zien en zich er vervolgens uit los te maken. We horen van vergeving van zonden. Hier wordt het lastig, want wat wordt daarmee bedoeld? Toch niet, dat ze wel zelf debet zal zijn aan haar ellende? Bij het horen van het woord 'zonde' zetten we ons bij voorbaat al schrap. Enig zoekwerk in woordenboeken en in rabbijns-joodse literatuur

leert ons, dat met dit beladen woord vooral bedoeld is: de aberratio, de afdwaling, oftewel van God los raken. In die zin kan het ook 'misstap' betekenen. Maar het dreunende: 'wij zijn allen zondaars' is geen bijbels uitgangspunt. Wanneer de bijbel over 'zonde' spreekt gaat het over het nemen van andermans leven, zoals in het verhaal van Kaïn en Abel.¹ We gaan nog een stapje verder: het woord 'vergeven' dat hier gebruikt wordt komt van een Grieks woord dat 'weg laten gaan', 'loslaten', 'prijsgeven' betekent. Dat wat je gevangen houdt wordt van je weggenomen, mag je loslaten. Aha, als dat de betekenis is van zonden vergeven, het met hulp van een ander loslaten van wat je gevangen houdt, dan hebben we in de figuur van Jezus eerder te maken met een groot therapeut dan met een wonderdoener. Vat moed, kind, sta op en wandel. Neem je lot in eigen hand, laat je er niet langer door verlammen.

En zie! horen we opnieuw. Sommige schriftgeleerden menen God te moeten beschermen door te zeggen: hij, Jezus, spreekt godslasterlijke taal! Vergeving van wat schade doet aan je ziel was immers aan God zelf voorbehouden. Dat gezag, die zeggenschap hoorde bij de Allerhoogste. Mooi is te zien in dit korte verhaal hoe de twee visies tegenover elkaar staan: Jezus zag *hun vertrouwen*, horen we over de hulproepen van de verlamde. Jezus zag *hun overleggingen*, horen we over de schriftgeleerden die geen oog hebben voor de verlamde en die Jezus verwijten dat hij op de verkeerde stoel is gaan zitten. Hij is immers God niet! Nee, zeker niet! Hij noemt zichzelf: mensenzoon. Nooit noemde hij zichzelf anders dan zoon van de mens. Dat is de mens bij uitstek, zouden we nu misschien zeggen. En hij geeft de schriftgeleerden nog wat meer om over na te denken: wat is er nu makkelijker, te zeggen: je zonden zijn vergeven of te zeggen: sta op en wandel? Een redenering a fortiori noemen we dat. Het tweede is een versterking van het eerste. En zo is het verhaal ook gecomponeerd: In het begin horen we alleen van vergeving van zonden, van losmaking uit wat je gevangen houdt en aan het eind klinkt uitsluitend nog: sta op, pak je bed op en ga naar huis, neem je te dragen last op je en ga opnieuw leven.

Je kunt je afvragen wie de echte verlamden zijn in dit verhaal!

Jullie hebben als jaarthema: tussen waarheid en wijsheid. Ik denk dat het veel wijsheid vergt om de waarheid hier op het spoor te komen....

De schriftgeleerden zwijgen, de verlamde zwijgt ook, maar wat er wel gezegd wordt geldt hen allen. Het heeft te maken met het woordje 'zeggenschap' of gezag. De zoon van de mens heeft gezag om mensen uit hun ellende op te tillen, om hen vergeving, d.w.z. losmaking van wat hen ketent, aan te zeggen, waardoor zij zich gezien en gewaardeerd weten. Hoe bevrijdend dat kan zijn wordt geïllustreerd met het 'Sta op, neem je bed op en ga naar huis.' Opstaan wil in dit verband ook letterlijk zeggen: in beweging komen. Niet langer bij de pakken neerzitten als was je verlamd. Er staat niet dat alle narigheid nu opeens verdwenen is. Er staat: neem je bed op! Met andere woorden: wat je belast is er nog wel, maar het heeft zijn verlamdende werking verloren. Je kunt het oppakken en je kunt het zelf dragen. Naar je huis, naar de plek vanwaar je verder kunt leven, in vertrouwen en vertrouwen gevend. Dit noem ik geen genezing, maar therapie met een hoofdletter.

Zij stond op en ging naar huis. Einde verhaal, zo lijkt het. Maar, zoals past in een goed muziekstuk, er komt nog een slotakkoord: de menigten die het hebben gezien. Zij zien en getuigen ervan: zij werden vervuld met ontzag voor de Eeuwige en ze verheerlijkten God. Even terzijde: ze verheerlijkten *niet* Jezus, maar God, die zeggenschap aan de mensen heeft gegeven, zo staat er. In eigentijdse bewoordingen: die mensen gezag heeft gegeven om anderen te helpen los te komen uit hun moeilijkheden.

Ze verheerlijkten God, wellicht zongen ze met elkaar psalm 8: JHWH, onze heer, hoe heerlijk is uw naam op heel de aarde! Deze God die bezongen wordt als maker van hemel en aarde, hij is het die omziet naar de kleine mens, het mensje, hij is het die acht op hem slaat. Dit is de God van Genesis, die mensen maakte naar zijn beeld en gelijkenis, man en vrouw als gelijken. Hij is het ook die diezelfde kleine mens bijna goddelijk laat zijn door haar te laten heersen over de werken van zijn handen, de aarde met al wat daar op en in is. Het milieu, de

¹ Gen. 4

dieren, het hele ecosysteem. Met Mattheüs zouden we nu zeggen: die zeggenschap, dat gezag is gegeven aan alle mensen. Zij zijn verantwoordelijk, wij zijn verantwoordelijk, hoe klein we ons ook mogen voelen. Toch zijn we verantwoordelijk, voor elkaar, voor God die in ieder menskind woont, voor de wereld waarin wij leven. Zonder ons zal het niet gaan, zonder ons is ook God als een verlamde.

Wij zijn beurtelings alle personages uit dit verhaal: degene die in vertrouwen de eerste hulp biedt, degene die, als was zij verlamd, het leven niet meer ziet zitten, degene die zich verschuilt achter de juiste regels en die daarmee het echte probleem, nl. de ander en haar hulpvraag, uit het oog dreigt te verliezen, degene die ziet wat is geleden en hoe er is gefaald en die bemoedigen kan én degene die zich gezien en gehoord weet. Iedere positie is het waard om je een tijdje mee te vereenzelvigen. Dat kan ons bescheidener en milder maken,

De Israëliische schrijver Amos heeft over grote problemen en kleine mensen, en wat zij desondanks zouden kunnen doen, eens het volgende gezegd:

Wanneer je getuige bent van een grote ramp, bijvoorbeeld een uitslaande brand, dan kun je drie dingen doen:

** Rennen voor je leven, zo snel als je kunt, en degenen die niet kunnen rennen aan hun lot overlaten.*

** Een boze brief schrijven aan de redactie van je krant en eisen dat degenen die verantwoordelijk zijn voor handhaving van de brandveiligheidseisen uit hun ambt worden gezet of gedegradeerd worden. Je kunt ook oproepen tot demonstreren.*

** Een emmer water op het vuur gooien. En als je geen emmer hebt, dan een glas water. En als je geen glas hebt neem je een theelepeltje water. Iedereen heeft wel een theelepeltje.*

Ja, ik weet ook wel dat een theelepeltje heel klein is en het vuur enorm, maar we zijn met miljoenen en ieder van ons heeft wel een theelepeltje.

Ik zou wel de Orde van het Theelepeltje willen oprichten. Mensen die dezelfde houding hebben als ik: niet weglopen, geen brieven schrijven! Maar daadwerkelijk een bijdrage leveren aan een effectieve oplossing van problemen.

En ik zou hen willen vragen een klein theelepeltje op hun revers te dragen, zodat we elkaar herkennen als leden van dezelfde beweging, dezelfde broederschap, dezelfde orde, De Orde van het Theelepeltje.

Dit is mijn filosofie in een notendop of, zo u wilt, in een theelepeltje.²

In het licht van de gebeurtenissen van afgelopen weken hopen we dat de waarheid gezegd mag worden, onder ogen gezien en niet weggewuifd. En dat wij de wijsheid vinden om er op een goede en helpende manier mee om te gaan. Meer en langer luisteren, een theelepeltje kan al wonderen doen.

Amen

² zie interview met Amoz Oz op www.theelepeltje.nl